

UDRUŽENJE HRVATSKO POGREBNO DRUŠTVO
SV. ANTO SARAJEVO

Udruženje Hrvatsko pogrebno društvo „Sv. Anto“ Sarajevo
ID_ 4200337380003 TELEFON_ +387 (0) 33 200-887
TELEFON_ +387 (0) 33 555-025 TEL/FAX_ +387 (0) 33 555-026
ADRESA_ Hamze Hume br. 4, 71000 Sarajevo, BiH
E-MAIL_ sv_anto@bih.net.ba WEB_ www.svanto-hpd.com
TRANSAKCIJSKI RAČUN_ 1549995000417565 POREZNI BROJ_ 01075669

Preuzeto sa: **POPTHEO**, <http://poptheo.ba/index.php/hr/>

Autor: **prof. Dr. Mario Bernardić**

O LJUBAVI, BOGU I SMRTI

„A ti ... moga lica ne možeš vidjeti, jer ne može čovjek mene vidjeti i na životu ostati“ (Izl 33,20).

„Stavi me kao znak na srce, kao pečat na ruku svoju, jer ljubav je jaka kao smrt, a ljubomora tvrda kao grob. Žar je njezin žar vatre i plamena Jahvina“ (Pj 8,6). Ovaj redak biblijske Pjesme nad pjesmama govori o čudnovatoj isprepletenosti pojmova ljubavi, Boga i smrti.

U Starom zavjetu prevladavalo je mišljenje da živ čovjek ne može izravno vidjeti Boga i ostati na životu (usp. Izl 33,20). I kasnija novozavjetna eshatologija je suglasna o tome da se izravni susret Boga i čovjeka dešava tek nakon čovjekove smrti. Dakle, ukoliko jednog dana ugledate Boga izravno „licem u lice“, to ne znači da će te umrijeti. Naprotiv, to će značiti da ste već mrtvi, odnosno upravo umrli. S druge strane apostol Ivan kaže: „Tko ne voli nije otkrio Boga, budući da je Bog ljubav“ (1 Iv 4,8). Ipak primjećujemo, tko god je u životu barem jednom ozbiljno volio, morao je osjetiti to teško breme ljubavi; istovremeno tako privlačno i neodoljivo, ali također isto tako trpko, tegobno i uznemirujuće.

Međutim, ovdje se sada susrećemo s nemalim problemom. Nije li Bog, Bog života, a ne smrti; i nije li smrt po sebi posljedica grijeha? Naime, ovo i jedno i drugo spada među tzv. objavljene istine kršćanske vjere koje se ne mogu osporiti, barem ne ukoliko ozbiljno planirate da i dalje budete kršćanin! No, s druge strane, i ono što smo spominjali na početku, i to je također „objavljeno“. U tom smislu, dodatno ćemo naglasiti paradoks: Isus reče jednom pred svoju muku: „Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje“ (Iv 15,13). Postavljamo pitanje: ako je smrt po sebi nešto loše, zašto bi onda itko trebao hrliti u smrt, pa makar i iz plemenite nakane, kao što je to slučaj u potonjem biblijskom citatu? Tako paradoks postaje očitiji: naime, Biblija po ovom pitanju kao da upada u kontradikciju, jer smrt na koncu ne može biti istovremeno dobra i loša! To bi se u potpunosti razilazilo s *načelom protuslovlja*, koje po sebi predstavlja orijentir zdravog rasuđivanja i mišljenja.

Pokušaj nadvladavanja ovog problema ponudio je svojevremeno veliki njemački teolog Karl Rahner. U svojoj „Zur Theologie des Todes“ on o naznačenom problemu razmišlja na slijedeći način: Prvo polazi od svojevrstne kratke analize Adamove *besmrtnosti* u raj. Naime, Rahner se tu osvrće na neke dosege moderne medicine, koja po sebi ne vidi nikakve mogućnosti da bi čovjek - ovakav kakav jest- mogao biti besmrtan. Jednostavno, naše tijelo je „potrošna roba“. Čak ako medicini u buduću i pođe za rukom da potpuno anulira neizbježne posljedice starenja, kao i posljedice različitih bolesti, čovjeku će uvijek prijetiti mogućnost neke fatalne nezgode i nesreće. Naime, ne smijemo zaboraviti činjenicu da su naša tijela vrlo krhka, zapravo, među najkrhkijima u prirodi. Tako i najžilaviji vojnik može poginuti od metka koji košta 1 Euro, kao što i najizdržljiviji plivač može izdahnuti nakon dva sata provedena u ledenom oceanu. Bez adekvatne odjeće ne podnosimo ni veliku hladnoću, ni veliku vrućinu. Bez zraka možemo preživjeti tek par minuta, bez vode nekoliko dana, bez hrane mjesec ili maksimalno dva. Još dodatno, koža nam je vrlo tanka i mekana, nemamo nikakvog prirodnog oklopa, osim ovo malo lubanje što mozak čuva ...

Zato Rahner postavlja – za ono vrijeme- vrlo smionu tezu kako je Adam možda ipak morao umrijeti, pa čak i da nije bio protjeran iz *rajskog vrta*. Međutim, da je tamo ostao, te u stanju potpune milosti, smrt bi za njega imala neko sasvim drugo značenje, odnosno, ona tada za njega i ne bi bila smrt. Pokušajmo si to predočiti na slijedeći način: ukoliko bi smo imali izravan i nepomućen čulni uvid u našu „onostranost“, tada ni mi ne bi imali ikakvog razloga brinuti oko smrti. Tada ni za nas smrt sama ne bi postojala, jer ne bi smo nigdje vidjeli nekakav prijeteći KRAJ, nego samo neprekinuti tijek života koji mora proći kroz različite faze. Rahner stoga na koncu kaže da posljedica „istočnog grijeha“ vjerojatno nije bila fizička smrt kao takva, nego čovjekov izvitopereni stav o smrti. Ovaj je sada počeo strahovati od onoga što je po sebi potpuno prirodno, te ju je počeo koristiti i kao oružje protiv drugih ljudi. Manipulirajući s ljudskim novostečenim strahom od smrti, čovjek je sebi počeo pribavljati kontrolu i moć nad drugim ljudima. Odnosno, izgubivši Boga i njegovo prijateljstvo, čovjek sam počinje izigravati i oponašati Boga.

Kontroverze smrti: smrt kao „privlačna“ snaga

O ovome smo –mislim- već jednom pisali na našoj stranici: Epikur je bio uvjeren da se smrt ne tiče čovjeka, jer dok čovjek živi smrti nema, a kad konačno nastupi smrt, čovjeka više nema. Stoga bi čovjek trebao spokojno provoditi svoj život ne misleći o smrti.

Mnogo kasnije, Heidegger će izokrenuti stvar naglavačke. On primjećuje da je čovjek smrtno biće ne samo zato što će jednom umrijeti, nego stoga što to biće svakodnevno umire. U tom smislu Heidegger uspoređuje prisustvo smrti u nama sa zelenom voćkom koja polako, ali sigurno prispijeva svome zrenju. Stoga se smrt čovjeka itekako tiče. Ona duboko i temeljito obilježava

njegovu egzistenciju te vrši utjecaj na njegova svakodnevna nastojanja i aktivnosti. Da smrt polako, ali sigurno privlači čovjeka sama sebi, može se ponajbolje vidjeti na različitim oblicima riskantnog ponašanja. Tako su mladi ljudi često skloni različitim vratolomijama; skloni su i eksperimentiranju s različitim opijatima, za koje se poslovično i neosporivo zna da su opasni za život i zdravlje. Također, nitko ne hrli tako srčano i odlučno u rat poput mladića. Mislim da uopće nije slučajno to što većina vojski na svijetu regrutira mladiće, a ponekad i djevojke u dobi od 18 do 27 godina, jer nitko ne gine tako rado i odlučno poput mladog i zdravog čovjeka, koji je po sebi još miljama daleko od neke spokojne prirodne smrti.

Zreli ljudi su također skloni riskantnom ponašanju, s tim da u njihovoj dobi to sve izgleda mnogo manje dramatično nego u mladosti. S jedne strane, mladići su oni koji konkretno ginu na bojišnici, ali zreli ljudi i starci su upravo oni koji svojim međusobnim svađama započinju te ratove!

Naravno, nije sve do rata, alkohola i brze vožnje ... Riskantno ponašanje može poprimiti i neke sasvim dosadnjikave izričaje. Tako su još stari Grci primijetili da sve što postoji, može postojati samo na temelju *jedinstva*. A to po sebi važi, kako za pojedinačne, tako i za kolektivne, odnosno, društvene organizme. Naime, kad pojedini organi ili članovi započnu voditi svoju vlastitu politiku, tada i cijeli organizam zapada u krizu, što povratno opet pogađa i odmetnuti organ, jer on po sebi nije u stanju preživjeti samostalno, nego samo u okviru zdravog organizma. U tom kontekstu možemo reći da su sebičnost, škrtost, nekooperativnost i svojeglavost također svojevrsni oblici riskantnog ponašanja. Zašto? Pa zato što život po sebi preferira dijametralno drugačije karakteristike. On zahtjeva vrhunsku sinkronizaciju, zauzetost, odgovornost i požrtvovanost. Zato i kažemo da unutar čovjeka postoji nešto što se izrazito protivi životu, tj. da je u njemu prisutna smrt, što priziva samu sebe.

Kontroverze smrti: smrt kao odbojna snaga i životvorni poticaj

Smrt privlači sebi čovjeka samo dotle dok on u svojoj vitalnosti stoji daleko od nje. Međutim, kad ga u konačnici neminovno nadvije njezina jeziva sjenka, tada počinje čovjekova grčevita borba za život.

Ovo čovjekovo nedosljedno ponašanje prema smrti odlično je opisano u Coelhovom romanu „Veronika je odlučila da umre“. (Premda mu zbog njegovog poslovičnog *sinkretizma* i nisam veliki ljubitelj, ovaj roman mi se izuzetno svidio, možda i zbog toga što je ovo napisano navodno po istinitoj priči iz Slovenije). Dakle, u središtu priče stoji mlada Slovenka Veronika, koja –eto– jednog dana donosi odluku da umre. Premda je po sebi profesionalno i seksualno uspješna osoba, njoj se jednostavno više nije živjelo. Pri tome se ne može reći da je bila zapala u neko patološko depresivno stanje. Život joj uopće nije bio loš, ali uhodana stereotipna svakodnevnica joj je postala nenasno dosadna. Svaki dan isto, ili skoro isto: ustajanje, doručak, posao, povratak s posla, ručak, odmor, druženje, ljubovanje ... Kako rekospo, nije to sve skupa uopće bilo loše, ali njoj se jednostavno više nije dalo to ponavljati još nekih 10 do 15 tisuća puta, do konačnog nastupa one neminovne prirodne smrti. Kronično joj je nedostajao onaj neki veliki i posebni motiv, koji bi poput vjetra napunio jedra njezinih životnih nastojanja. I tako, jednog dana se nagutala nekih tableta i spokojno izgubila svijest. Međutim, nešto kasnije će se probuditi u nekakvoj „duševnoj ustanovi“, odnosno, poput svih preživjelih „samoubojica“ i nju su spremili pod hitno na psihijatriju. Nedugo zatim, njoj dodijeljeni psihijatar, saopćit će joj šokantnu vijest, no, koja bi se njoj s obzirom na sve okolnosti mogla čak i svidjeti. Naime, ona jest preživjela samoubojstvo, ali pri tome je velikom količinom progutanih lijekova uspjela sebi nepopravljivo oštetiti srčani mišić, tako da joj je preostajalo svega još petnaestak dana života. Ona ispočetka misli da to i nije tako loše. Eto, kao

ipak će moći umrijeti. Međutim, kako se smrt sve više bližila nju odjedanput obuzima sve veća želja za životom. Želja, koja polako iz dana u dan prerasta u pravu pravcatu strast. Naime, priželjkivala je smrt dok je to mogao biti njezin slobodni izbor, ali sada kad se suočavala s neodgodivom neminovnošću smrti, shvaća kako je smrt strahovita! Sad se pita, zašto mora umrijeti kad je konačno počela tako strastveno žudjeti za životom.

Iščekujući –ipak- neminovni kraj, njezin psihijatar će je još jedanput šokirati. Naime, njoj uopće nije otkazivalo srce. Čak što više, s njim je bilo sve u savršenom redu. Zašto se onda liječnik tako okrutno našalio s njom? Pa to je bila njegova mala tajna terapija za samoubojice! On je znao kako mladi i vitalni ljudi često čeznu za smrću, ali kad se uistinu suoče s neminovnosti vlastitog umiranja, tek će tada sagledati svu ljepotu života i tek tada će uistinu htjeti živjeti! Tako je veronika dobila svoju drugu šansu za život, ali stvarno istinsku šansu ...

Njemački pastoralni teolog Ottmar Fuchs bi sve ovo izrekao na puno jednostavniji način: „Očaj je privilegija onih ljudi kojima u životu inače dobro ide. Tko se nalazi u istinskoj pogibli, taj neće imati vremena za očajavanje. Njemu je potreban svaki atom snage za preživljavanje“.

Zbog svega ovoga u konačnici i nismo sigurni da li je pametnije govoriti o kontraverzi smrti ili kontraverzi čovjeka. Iz daljine smrt ga sebi neodoljivo privlači, ali kad joj se neposredno približi, pod njezinom sjenom on će početi strastveno žudjeti za životom.

I na kraju: što bi o svemu ovome rekao Nietzsche?

Uz kontraverznu temu svakako dobro ide i kontraverzni autor. Razdirući se stalno između reda i anarhije, teizma i ateizma, punine života i ništavila, ljubavi i mržnje, te osobne genijalnosti i ludila, Nietzsche će izreći neke od najkontraverznijih, ali i najdojmljivijih redaka o suodnosu pojmova ljubavi, Boga i smrti. Tako, „srce puno hrabrosti i dobrote treba od vremena do vremena nešto opasnosti, inače mu svijet postaje nesnosan“. Ovo se po sebi osobito odnosi na muškarce, jer „pravi muškarac želi dvije stvari: opasnost i igru. Zato želi ženu kao najopasniju igračku.“ A zašto je žena toliko opasna!? Pa „ako si rob ne možeš biti prijatelj. Ako si gospodar ne možeš imati prijatelja. Žena je predugo bila rob i gospodar. Zato ona ne zna za prijateljstvo, nego samo za ljubav“. Prijateljstvo je ipak nužno potrebno za sretan i uspješan život: „Ne nedostatak ljubavi, nego nedostatak prijateljstva stvara nesretne brakove“ Za Nietzschea je ljubav dakle nešto nužno potrebno. Ona je pokretač, ona je motiv, ona daje smisao životu. Međutim, naspram čovjeka ona zna biti i destruktivna i stoga je treba znati ublažiti prijateljstvom. U konačnici Nietzsche će ono kršćansko „Bog je ljubav“ izreći na potpuno drugačiji, ali opet skoro pa istovjetan način: „Ljubav je Bog“!

U Sarajevu, 4. svibnja/maja 2015. godine

MARIO BERNADIĆ

profesor (dogmatske teologije) na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu

Habitus (cucullus) non facitmonachum

(Matija (kukuljica) ne čini redovnika)

latinska poslovice

Don Mario Bernadić rođen je 1975. god. u Sarajevu gdje završava osnovno i srednjoškolsko obrazovanje. Kao svećenički kandidat Vrhbosanske nadbiskupije završava filozofsko-teološki studij 2001. god. u Sarajevu. Iste godine na Petrovo u Sarajevskoj katedrali zaređen je za svećenika. Poslije toga obnaša dužnost župnog vikara u Žepču, Novom Travniku i Sarajevu. 2004. god. odlazi na post-diplomski studij katoličke teologije u Innsbruck (Austrija). U okviru instituta za sistematsku teologiju pri Leopold – Franzens Univerzitetu, specijalizira se u području dogmatske teologije pod vodstvom Dr. Jozefa Niewiadomskog. Doktorsku tezu pod nazivom "Transformacija suda: promjena sudačkog mišljenja u postkoncilskoj katoličkoj eshatologiji njemačkog govornog područja" uspješno brani 28. travnja 2009. god.

S početkom akademske godine 2009./2010. imenovan je višim asistentom i predavačem pri katedri dogmatske teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu, te na Teološko-katehetskom institutu u Mostaru. 2014. god. unaprijeđen je u znanstveno zvanje docenta. Pored navedenoga, obnaša dužnost nadstojnika fakultetske knjižnice; generalni je tajnik Sinode Vrhbosanske nadbiskupije, a u periodu od 2012.-2015., u svojstvu predstavnika Katoličke Crkve bio je član izvršnog odbora Međureligijskog vijeća u BiH.

Autor je većeg broja znanstveno-teoloških i popularno-teoloških članaka. U svom znanstvenom radu osobito se bavi pitanjima tzv. dramske teologije, s posebnim osvrtom na problem nasilja u religiji i kulturi. Drugo područje zanimanja pronalazi u graničnim pitanjima između teologije i egzaktnih znanosti. Urednik je internetskog portala Poptheo.ba koji se bavi teološkim i psihološkim temama.

Član je Upravnog odbora UDRUŽENJA HRVATSKOG POGREBNOG DRUŠTVA „ Sveti Anto „ SARAJEVO